

POSTANOWIENIE

Dnia 14 października 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Aleksander Stępkowski (przewodniczący)

SSN Paweł Księżak

SSN Oktawian Nawrot (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi M. G.

na przewlekłość postępowania przed Sądem Apelacyjnym w (...) w sprawie V ACa (...)

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 14 października 2020 r.

- 1. stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w (...) w sprawie V ACa (...) nastąpiła przewlekłość postępowania;**
- 2. przyznaje M. G. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w (...) sumę pieniężną w wysokości 2 000 (dwa tysiące) zł;**
- 3. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz pełnomocnika skarżącego – adw. E. Ł. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów pomocy prawnej;**
- 4. oddala skargę w pozostałym zakresie.**

UZASADNIENIE

M. G. , reprezentowany przez pełnomocnika z urzędu – adw. E. Ł. , w skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki z dnia 19 sierpnia 2020 r. (data wpływu do Sądu Najwyższego: 28 sierpnia 2020 r.) wniósł o:

1. stwierdzenie przewlekłości postępowania w sprawie przed Sądem Apelacyjnym w (...) o sygn. akt V ACa (...);
2. zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz skarżącego kwoty 20 000 zł;
3. przyznanie pełnomocnikowi z urzędu skarżącego adw. E. Ł. zwrotu kosztów pomocy prawnej świadczonej skarżącemu z urzędu w sprawie ze skargi na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki według norm przepisanych.

W uzasadnieniu skargi wskazano, że w listopadzie 2016 roku M. G. wniósł do Sądu Okręgowego w G. pozew opatrzony datą 7 listopada przeciwko Skarbowi Państwa – Prezesowi Sądu Rejonowego w G. o zasądzenie kwoty 80 000 zł tytułem zadośćuczynienia w związku z naruszeniem przez pozwanego dóbr osobistych powoda. Wyrokiem z dnia 8 lutego 2018 roku (sygn. akt I C (...)) Sąd Okręgowy w G. oddalił powództwo w pkt 1. Pełnomocnik z urzędu zaskarżył wyżej wymienione orzeczenie apelacją, która została wniesiona do Sądu w dniu 29 marca 2018 roku. Siódmego maja 2018 r. Sąd Okręgowy w G. przestawił akta sprawy I C (...) Sądowi Apelacyjnemu w (...). Akta sprawy, wraz z wniesioną przez powoda apelacją, wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w (...) 10 maja 2018 roku.

Dwudziestego pierwszego maja 2020 r. pełnomocnik powoda poinformował Sąd Apelacyjny w (...), iż powód odbywa karę pozbawienia wolności. Pismem z dnia 23 czerwca 2020 r. Sąd Apelacyjny w (...) poinformował pełnomocnika z urzędu powoda, iż Sąd II instancji, uwzględniając trudności w wyznaczeniu terminu rozprawy, która winna być przeprowadzona z uwzględnieniem zasad określonych w art. 15 zzs¹ ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. 2020, poz. 374 ze zm.; dalej: COVID-19), skutkujące wydłużeniem czasu oczekiwania na wyznaczenie terminu rozprawy, skierował sprawę na posiedzenie niejawne. Pełnomocnik powoda nie wniósł sprzeciwu. Posiedzenie niejawne zostało wyznaczone na dzień 19 października 2020 r.

Zarzucając naruszenie prawa skarżącego do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki, pełnomocnik skarżącego podkreślił, że Sąd Apelacyjny w (...) dopuścił się 25. miesięcznego okresu beczynności. W jego opinii od maja 2018 r. do czerwca 2020 r. nie została podjęta przez Sąd żadna czynność, w szczególności nie wyznaczono terminu celem rozpoznania złożonej apelacji. Zważywszy,

że pozew w sprawie został wniesiony w listopadzie 2016 r., okres oczekiwania na wydanie rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie wynosi niemalże 4 lata.

Ponadto pełnomocnik skarżącego podkreślił, że skarżący nie zgłaszał nowych wniosków dowodowych w apelacji, nie występował żaden brak formalny, zaś apelacja została wniesiona wyłącznie przez powoda.

W odpowiedzi na skargę Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) wniósł o jej oddalenie. Potwierdziwszy okoliczności wskazane przez skarżącego, Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) wskazał, że po wpłynięciu akt sprawy wraz z apelacją powoda do Sądu Apelacyjnego w (...) dnia 10 maja 2018 r., akta przedstawiono przewodniczącemu wydziału celem zbadania braków formalnych apelacji. Następnie, w listopadzie 2019 roku, akta zarejestrowano w narzędziu informatycznym w SLPS i wylosowano skład sędziowski. Dnia 24 czerwca 2020 r. skierowano do stron zawiadomienie o treści art. 15 zzs¹ COVID-19 umożliwiającej rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym. Posiedzenie niejawne w celu rozpoznania apelacji powoda wyznaczone zostało na 19 października 2020 r. po uwzględnieniu urlopów sędziów rozpoznających sprawę przypadające na miesiąc sierpień, wrzesień i początek października oraz zasady niezmienności składu.

Równocześnie Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) podkreślił, że okres oczekiwania na rozprawę w V Wydziale w roku 2019 wynosił ok. 16 miesięcy, w tym też roku do Wydziału wpłynęło łącznie 2571 spraw, zaś załatwiono 2123 sprawy. W 2020 roku w sposób istotny zwiększył się wpływ spraw. Dodatkowo na pracę Wydziału w istotny sposób wpłynęły wydarzenia związane z zagrożeniem epidemicznym i stanem epidemii. Na dzień 8 września 2020 r. w Wydziale pozostawało do załatwienia 1559 spraw. Prezes podkreślił, że przy tak znacznie zwiększonym wpływie, 9 sędziów nie jest w stanie doprowadzić do likwidacji zaległości.

Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) zwrócił ponadto uwagę, że zgodnie z art. 15zsz ust. 11 COVID-19 zaprzestanie czynności przez sąd prowadzący postępowanie w okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii nie może być podstawą wywodzenia środków prawnych dotyczących beczynności, przewlekłości lub naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. Dodatkowo Prezes podniósł, że Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, wyznaczająca standard ochrony praw człowieka także w kontekście prawa do sądu, nie definiuje przewlekłości, a posługuje się jedynie sformułowaniem „rozpoznaje sprawy w rozsądnym terminie”. Jednocześnie orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wskazuje, że sprawa jest prowadzona przewlekłe, jeśli trwa dłużej niż trzy lata w jednej instancji, a w dwóch instancjach powyżej pięciu lat.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga okazała się mieć uzasadnione podstawy.

Prawo do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie, stanowiące element prawa do rzetelnego procesu, jest jednym z podstawowych praw człowieka określonym m.in. w Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.; dalej – Konwencja). Przyjęcie ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jednolity: Dz.U. z 2018 r., poz. 75; dalej – ustawa lub ustawa o skardze na przewlekłość) stanowiło zresztą w znacznym stopniu reakcję na wielokrotnie stwierdzone przez Europejski Trybunał Praw Człowieka (dalej – Trybunał) naruszenia przez Polskę prawa do rzetelnego procesu, a w szczególności prawa do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie. Konsekwentnie, jak wskazał Prezes Sądu Apelacyjnego w (...), przepisy ustawy należy interpretować poprzez pryzmat Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz powiązanego z nią orzecznictwa. Taka dyrektywa interpretacyjna została bezpośrednio wyrażona przez ustawodawcę krajowego w art. 1 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość.

Naturalnym punktem wyjścia dla oceny przewlekłości postępowania jest analiza czasu trwania postępowania, a w szczególności tego, czy sprawa została rozpatrzona w rozsądnym terminie. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału, ocena ta wymaga uwzględnienia następujących elementów (patrz: postanowienie Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2019 r., I NSP 68/18):

1. stopnia skomplikowania sprawy;
2. zachowania skarżącego;
3. czynności podejmowanych przez organ rozpatrujący sprawę;
4. znaczenia rozstrzygnięcia dla skarżącego.

Analogicznie art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość stanowi, iż ocenie w szczególności podlega terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie. Dokonując tej oceny, uwzględnia się łączny dotychczasowy czas postępowania od jego wszczęcia do chwili

rozpoznania skargi, niezależnie od tego, na jakim etapie skarga została wniesiona, a także charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawichości, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

W przedmiotowej sprawie, jak podkreśla skarżący, akta sprawy wraz z apelacją wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w (...) 10 maja 2018 r. Do czerwca 2020 r. Sąd Apelacyjny nie wyznaczył terminu rozpoznania apelacji, co ostatecznie ma nastąpić 19 października 2020 r.

Sąd Najwyższy zważył następnie, że na wydłużenie czasu postępowania w sposób negatywny nie mogło wpłynąć zachowanie skarżącego.

W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje pogląd, że naruszeniem prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki jest m.in. wielomiesięczna beczynność sądu polegająca na niewyznaczeniu rozprawy, trwająca co najmniej 12 miesięcy (patrz: postanowienia Sądu Najwyższego z 12 maja 2005 r., III SPP 96/05; z 16 marca 2006 r., III SPP 10/06; z 21 marca 2006 r., III SPP 13/06; z 18 maja 2016 r., III SPP 53/16; z 14 marca 2007 r., III SPP 3/07; z 22 stycznia 2019 r., I NSP 68/18; z 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18; z 16 maja 2019 r., I NSP 28/19; z 21 maja 2019 r., I NSP 21/19; z 14 czerwca 2019 r. I NSP 37/19), jakkolwiek w części orzeczeń wskazuje się, że także krótsza, np. ośmiomiesięczna beczynność sądu, naruszyć może prawo strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (patrz: postanowienia Sądu Najwyższego z 8 maja 2013 r., III SPP 51/13; z dnia 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13; z 27 marca 2019 r., I NSP 88/18). Ten utrwalony standard orzecniczy wyznacza swoiste domniemanie co do zaistnienia przewlekłości postępowania lub braku tejże. Jednakże powinien być on stosowany przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności, o których mowa w art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość i w szczególnych przypadkach domniemanie to może być wzruszone (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 lipca 2019 r., I NSP 48/19).

Biorąc powyższe pod uwagę, należy więc uznać, że już sam okres przeszło dwóch lat od wniesienia apelacji do dnia złożenia skargi na przewlekłość postępowania, jest wystarczający do stwierdzenia, że w przedmiotowej sprawie doszło do przewlekłości postępowania. Na powyższe nie ma znaczącego wpływu wskazany przez Przewodniczącego Sądu Apelacyjnego w (...) przepis art. 15zżs COVID-19, zgodnie z którym w okresie stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID bieg terminów procesowych i sądowych w postępowaniach wskazanych w ustawie nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu na ten okres. Przepis ten

został uchylony 16 maja 2020 r. Konsekwentnie należy uznać, że terminy procesowe, których bieg rozpoczął się przed 14 marca 2020 r., uległy zawieszeniu na okres od 14 marca 2020 r. do 23 maja 2020 r. Odjęcie wskazanego okresu dwóch miesięcy i 9 dni, od okresu dwóch lat, 5 miesięcy i 9 dni, dzielącego wpływ akt sprawy wraz z apelacją do Sądu Apelacyjnego w (...) i planowany termin jej rozpoznania, w znaczący sposób nie skraca tego ostatniego.

Dla stwierdzenia przewlekłości postępowania irrelewantne pozostają argumenty dotyczące liczby wpływających spraw i obciążenia orzeczniczego, jak też wszelkie inne okoliczności związane z organizacją Sądu Apelacyjnego w (...). Zgodnie z przywołaną już treścią art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość, dokonując oceny, czy naruszone zostało prawo strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, obok upływu czasu, uwzględnia się indywidualne okoliczności sprawy. Tym samym nie ma tu miejsca na szerokie uwzględnienie kwestii organizacyjnych, niestanowiących *de iure* składnika konkretnego postępowania (parz: postanowienia Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13; postanowienie Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18). Kwestia właściwej organizacji sądownictwa jest obowiązkiem państwa, na co wielokrotnie zwracał uwagę Trybunał i Sąd Najwyższy (wyrok Trybunału w sprawie Sutter v. Szwajcaria z 22 lutego 1984 r., skarga nr 8209/78; wyrok Trybunału w sprawie Wasilewski v. Polska z 21 grudnia 2000 r., skarga nr 32734/96; postanowienie Sądu Najwyższego z 8 marca 2005 r., III SPP 34/04; postanowienie Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2019 r., I NSP 18/19).

Skarga na przewlekłość postępowania i związana z nią możliwość przyznania skarżącemu, na jego żądanie, od Skarbu Państwa sumy pieniężnej w wysokości 2 000 – 20 000 zł, w znacznej mierze służy wymuszeniu na państwie takiej organizacji wymiaru sprawiedliwości, która umożliwi rozpoznanie sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki (patrz: postanowienia Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13). Obok swoistej sankcji dla państwa, za niewłaściwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości, suma pieniężna, o której jest mowa w art. 12 ust. 4 ustawy, pełni funkcję rekompensaty dla strony za doznaną szkodę niematerialną, będącą wynikiem przewlekłości. Nie jest to więc odszkodowanie za poniesione straty i utracone korzyści (art. 361 §2 k.c.) lub zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę w rozumieniu art. 445 k.c. Ustawa wprowadza przy tym zasadę, iż strona, której skargę uwzględniono, może w odrębnym postępowaniu dochodzić naprawienia szkody ze stwierdzonej przewlekłości. Konsekwentnie sumę, o której jest mowa w ustawie, uznać należy za wstępną (tymczasową) rekompensatę z tytułu doznanej szkody niematerialnej (patrz: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2013 r., III SPP 51/13; postanowienie Sądu Najwyższego

z dnia 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18). W przedmiotowej sprawie skarżący wniósł o przyznanie od Skarbu Państwa – Sądu Najwyższego sumy pieniężnej w wysokości 20 000 zł.

Zważywszy, że suma pieniężna, o której jest mowa w ustawie stanowi dla strony wstępną rekompensatę, łączny okres postępowania w dwóch instancjach nie przekroczył czterech lat, skarżący nie wykazał szczególnego znaczenia sprawy dla niego, zaś termin rozpoznania apelacji został już wyznaczony, Sąd Najwyższy uznał, że adekwatna jest kwota 2 000 zł. Przyznając ją, Sąd Najwyższy oddalił żądanie skargi w pozostałej części.

O kosztach postępowania skargowego (wynagrodzenie pełnomocnika w wysokości 240 zł) orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i art. 99 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. i art. 8 ust 2 ustawy o skardze na przewlekłość oraz § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.) oraz art. 17 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość